

---

tiste, ki se ukvarjajo z vprašanji, povezanimi s prihodnjimi gospodarskimi in socialnimi politikami.

Aleksandra KANJUO MRČELA  
Fakulteta za družbene vede,  
Univerza v Ljubljani

Sylvia Walby  
**The Future of Feminism**  
Polity Press, Cambridge 2011,  
str. 224, \$17.51  
(ISBN 074564757X)

Britanska sociologinja Sylvia Walby je v zadnjih treh desetletjih pomembno prispevala k feministični teoriji in praktičnemu delovanju feminističnega gibanja. Oboje uspešno združuje tudi sama. Sylvia Walby je k sociološkemu razumevanju strukturiranja na spolu utemeljenih družbenih neenakosti najbolj doprinesla z razlago patriarhata, povezanosti spolne in drugih družbenih neenakosti ter z razumevanjem konteksta družbenih in ekonomskih sprememb (med ostalim razredne strukture, globalizacije, sprememb evropskega političnega in ekonomskega prostora).

V knjigi *The Future of Feminism*, ki jo je nedavno objavila britanska založba Polity Press, avtorica oriše zgodovino, stanje in dosežke feminističnega gibanja danes, izzive, ki so pred feminizmom in njegovo prihodnost. Ustrezna umestitev razmisleka o boju za spremembo družbenih spolnih vlog in enakopravnosti spolov v aktualni ekonomski in politični kontekst

je najzanimivejša odlika najnovejše knjige Sylvie Walby.

Definicija feminizma v knjigi je inkluzivna – poleg predstavitve široke palete civilno družbenih, političnih in akademskih feminističnih iniciativ, v katerih se feminizem kaže kot živ in izjemno uspešen, avtorica spregovori tudi o projektih, ki, ne da bi se imeli za feministične, uspešno prispevajo k boljšemu položaju žensk v sodobni družbi (kot je na primer v zadnjem času sindikalno gibanje). Nekoč radikalne zahteve marginaliziranih političnih skupin postajajo danes legitimen del političnih in socialnih programov glavnega toka ali pa so v nekaterih okoljih v veliki meri celo že dosežene. Takšno širše sprejemanje ciljev feminističnega gibanja ne pomeni zgolj zmage, ampak tudi izziv. Feminizem ima v novih okoliščinah – npr. v luči projekta integracije načela enakosti spolov (ang. mainstreaming) – izjemen potencial zaradi svoje strateške pozicije, s katere posega po nekoč nepredstavljenih ciljih, čeprav mora pri tem opraviti z izzivom, ki ga feminizmu prinaša sodelovanje v »žametnih trikotnikih« (zavezništva feminističnih akterjev znotraj in zunaj države – npr. voljenih političnih predstavnic, ženskih vladnih uradov in ženskih nevladnih organizacij ali feminističnih državnih uradnic, akademičark in aktivistk) – izgubo dela vidnosti in morebitno podrejenost širšim projektom. Sylvia Walby v knjigi opozarja na pozitivno transformacijo političnih procesov, ki jih s svojo prisotnostjo v političnem prostoru podpira feminizem, in to

ne samo glede seznama vprašanj in ciljev, ampak tudi načina političnega delovanja.

Knjiga razkriva družbene, politične in civilno-družbene sile, ki danes feminizmu nasprotujejo, in tiste, ki ga podpirajo in s katerimi lahko uspešno sodeluje. V knjigi Walby spregovori o sovražnih odzivih na uspehe feminističnega projekta, ki so bili v zadnjih desetletjih predmet obsežne analize (zahteve po redomestifikaciji žensk, novi seksizem, biološki determinizem, različni fundamentalizmi); o napadih na dosežke maternalističnega feminizma, ki v imenu enake obravnave očetov zahtevajo zmanjševanje pravic mater, v okoliščinah še vedno prevladujoče (čeprav ne popolne) feminizacije skrbi za otroke; o izzivih, ki jih za feminizem predstavlja javna razprava o razlikah med ženskami (starost, rasa, nacionalnost, vera, spolna orientacija, razred) in zoperstavljanje spolnemu esencializmu ter, po drugi strani, nujnemu premisleku o upravičenosti metodološke abstrakcije v analizi sistemov družbene moči in nevarnosti, da zaradi poudarka na diverzificiranosti analiza izgubi analitično ostrino.

V razpravi o razlikah med tretjim valom feminizma in postfeminizmom Walby posveča pozornost analizam seksualnosti in popularne kulture, še posebej vpetosti mladih žensk v komercializirane oblike seksualnosti, ki jih lahko napačno razumemo kot opolnomočenje in nasprotje domestifikaciji žensk, čeprav gre v resnici za novo neoliberalno utemeljeno obliko seksistične kulture.

Največji izziv pred feminizmom danes Walby vidi v intenzifikaciji neoliberalizma v zadnjem obdobju. Meni, da je aktualna finančna in gospodarska kriza privedla kapitalistično družbeno ureditev do prelomnice, ki lahko vodi ali do več socialne demokracije in demokratične ureditve financ ali pa v fundamentalizem, ksenofobijo in protekcionizem. Avtorica opozarja na spolno določenost krize (finance vodi skoraj izključno moška elita, izguba delovnih mest je spolno določena, ženske več izgubijo z zmanjševanjem javnih storitev, ker so od njih bolj odvisne in ker so v primerjavi z moškimi revnejše) in odgovorov na krizo. Walby pozicionira feminizem v razmerju do po njenem mnenju dveh najpomembnejših sodobnih različic moderne družbene in politične paradigme – socialne demokracije in neoliberalizma, ki ju označujejo nasprotujoče si lastnosti. Neoliberalizem zahteva minimalno regulacijo kapitala in trga, kar povečuje družbene razlike in zmanjšuje demokratičnost, medtem ko socialna demokracija gradi na zmanjševanju ekonomskih razlik in povečevanju demokratičnosti. Zavračajoč razumevaje feminizma kot komplementarnega neoliberalizmu, Walby trdi, da ima feminizem moč emancipatornega spreminjanja družbe samo v sodelovanju s socialnodemokratskim političnim projektom, da pa je prihodnost slednjega odvisna od tega, v kolikšni meri bo v nabor svojih prioritet vključil spolno relevantne rešitve. Walby opozarja na opravljene analize v 90-ih letih prejšnjega stoletja, ki

---

kažejo, da se volilna baza socialnodemokratskih političnih opcij feminizira – vse večje število zaposlenih žensk, ki postajajo vse večji del sindikalno organizirane delovne populacije, spreminja politične volilne prioritete – v ZDA zaposlene ženske pogosteje volijo bolj levo orientirano politično opcijo, v Veliki Britaniji pa takšne volilne preference kažejo mlajše ženske bolj kot moški njihovih let ali starejše ženske.

Sodobna feministična misel in gibanje sta prepletena in v medsebojnem vplivu s političnimi projekti s sorodnimi in komplementarnimi cilji, predvsem takšnimi, ki se nanašajo na družbene neenakosti (razredna, rasna/nacionalna, spolna, verska in na invalidnosti utemeljena neenakost) ali vprašanja razvoja (okolje, ekonomska ureditev in politična ureditev). Walby med njimi izpostavi odnos feminizma do boja proti rasizmu in nacionalizma, okoljevarstva, gibanja za spoštovanje človekovih pravic in socialne demokracije ter predstavi zaželenost sinteze socialne demokracije, feminizma, človekovih pravic, ekonomskega razvoja in trajnostnega okoljskega razvoja.

Sylvia Walby se v knjigi loteva aktualnih odprtih vprašanj in ponuja odgovore, ki pomagajo iskanju poti iz krize kapitalizma. S tem zavrača za-

misel o brezizhodnosti ali pomanjkanju alternativ neoliberalističnem ekonomskem projektu. Eksplicitno se zavzema za obstoj močne evropske skupnosti kot svetovnega hegemon, ki predstavlja varuha socialnodemokratskega in edinega, ki se lahko učinkovito zoperstavi hegemoniji neoliberalističnih ZDA.

Osrednja misel, ki je implicitno prisotna skozi celotno knjigo, a eksplicitno izrečena šele v zadnjem poglavju, da feminizem ni pomemben samo zaradi preseganja spolne neenakosti, ampak je od njega odvisno, kakšna bo celotna družba, odgovori na najboljši način tistim, ki se sprašujejo o aktualnosti in pomenu feminizma danes. Bogato in zgoščeno besedilo elegantno povezuje zgodbo o razvojni poti in uspehih boja za boljši položaj žensk z aktualnimi dilemami in izzivi, ki so pred feminizmom in pred družbo v celoti.

Sylvia Walby se z najnovejšo knjigo pridružuje vsem tistim sociologinjam in sociologom, ki v razmerah sedanje krize kapitalistične družbe vidijo priložnost za spremembe, usmerjene k večji enakopravnosti in demokratičnosti, in ki zavračajo enako možno nevarno alternativo takšnemu družbenemu razvoju. Knjiga je dobrodošlo berilo tako za akademsko skupnost kot za širšo javnost.